

בבית המשפט העליון

רע"א 6091/19

לפני: כבוד השופטת יי וילנר

המבקש: פול פרץ ברקאי

נגד

המשיבות: 1. נילי גולדמן
2. ניקול גל

בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי
בנצרת מיום 21.7.2019 ברצ"פ 22902-06-19, שניתן על-ידי
כב' השופטת א' לינדנשטראוס

בשם המבקש: עו"ד תומר שובלי

בשם המשיבות: עו"ד לואי עבוד

החלטה

1. בקשת רשות ערעור "בגלגול רביעי" על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת (כב' השופטת א' לינדנשטראוס) ברצ"פ 22902-06-16 מיום 21.7.2019, בגדרו אישר בית המשפט המחוזי את פסק דינו של בית משפט השלום בעפולה ואת החלטתו של רשם ההוצאה לפועל בנצרת עליהם ביקש המבקש לערער, ובגדרם נקבעו תנאים לביטול צו עיכוב היציאה מהארץ בעניינו של המבקש.

רקע

2. המבקש נולד בשנת 1956 בישראל, והוא מחזיק באזרחות ישראלית ובאזרחות בלגית. בשנת 1978 עזב המבקש את ישראל והתגורר באירופה, בשנת 1992 נישא בשוויץ ובשנת 1996 נולדה בתו המגוררת שם. בשנת 2007 הגיע המבקש עם בתו לבקר את אמו בישראל, ועם נחיתתו בארץ נעצר עקב תלונה שהוגשה נגדו על-ידי המשיבות.

3. בסופו של ההליך הפלילי שהתנהל נגדו, הורשע המבקש בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות וזיוף מסמך בנסיבות מחמירות, זאת בגין כספים שקיבל מהמשיבות על יסוד מצג שווא לפיו יושקעו הכספים עבורן בחו"ל. המבקש נדון לחמישים חודשי מאסר בפועל. בעקבות הרשעתו, הגישו המשיבות תביעות אזרחיות נגד המבקש בגין סכומי הכסף שנטל מהן, ולאחר שניתנו פסקי דין בתביעות אלה, פתחו המשיבות בשנת 2010-2011 תיקי הוצאה לפועל נגד המבקש לשם גביית חובותיו כלפיהן מכוח פסקי דין אלו. יתרת חובו של המבקש כלפי כל אחת מהמשיבות נאמדת במיליוני ש"ח.

4. במסגרת ההליכים בתיקי ההוצאה לפועל נקבע כי המבקש הוא בעל יכולת המשתמט מתשלום חובותיו, ומשכך בשנת 2010 ובשנת 2012 הוצאו נגד המבקש צווי עיכוב יציאה מן הארץ (להלן: צווי עיכוב היציאה מהארץ או הצווים) מכוח סעיף 66א לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967 (להלן: החוק). יצוין כי המבקש שוחרר ממאסרו בחודש אוגוסט 2011 ומאז נבצר ממנו לצאת מהארץ בשל הצווים האמורים.

הבקשה הראשונה לביטול הצווים

5. ביום 29.4.2015 הגיש המבקש בקשה ראשונה לביטול הצווים, מהטעם שהגבלה גורמת לפגיעה בלתי-סבירה בחירותו, שכן הוא תושב חוץ הנעדר זיקה לישראל (להלן: הבקשה הראשונה). המשיבות התנגדו לבקשה, ולחילופין עתרו לקביעת תנאים לביטול ההגבלה.

6. רשם ההוצאה לפועל דחה את הבקשה לביטול הצווים בקבעו כי למבקש זיקה הדוקה לישראל, וכי מכל מקום אין מניעה גורפת שתוטל על תושב חוץ הגבלה של עיכוב יציאה מהארץ מכוח סעיף 66א לחוק. עוד נקבע כי המבקש אינו מבצע את הנדרש ממנו במסגרת הליכי ההוצאה לפועל. לנוכח האמור, קבע רשם ההוצאה לפועל כי המבקש יוכל לצאת מהארץ אם יעמוד בתנאים המצטברים הבאים: (1) תשלום סך 600,000 ש"ח שיתחלק באופן יחסי בין תיקי ההוצאה לפועל; (2) כיסוי יתרת החוב בתשלומים חודשיים בסך של 1,500 ש"ח לכל אחד מהתיקים; (3) העמדת שני ערבים שיערבו לתשלומים החודשיים בתיקי ההוצאה לפועל, ויצורפו כחייבים נוספים בתיקים במקרה שהמבקש לא יעמוד בתשלומים החודשיים, כאשר יציאתם של אותם ערבים לחו"ל תעוכב כל עוד המבקש נמצא מחוץ לישראל (להלן: ההחלטה הראשונה של הרשם).

7. המבקש ערער על החלטה זו, וערעורו נדחה בבית משפט השלום. כן נדחו בקשת רשות ערעור שהגיש לבית המשפט המחוזי ובקשת רשות הערעור שהגיש לבית משפט זה. בהחלטת בית משפט זה (השופט צ' זילברטל) מיום 15.1.2017 נקבע כי המבקש היה צריך להגיש בקשת רשות ערעור לבית משפט השלום על החלטתו הראשונה של הרשם, ולא ערעור, וזאת בהתאם להוראת סעיף 80ב לחוק. משלא עשה כן, כך נקבע, לא ניתן לרפא את הפגם בשלב זה, ומשכך נדחתה בקשת רשות הערעור. לצד זאת נקבע כי בית משפט זה טרם אמר את דברו בעניין הטלת הגבלה על תושבי חוץ בדרך של עיכוב יציאה מהארץ, מכוח סעיף 66א לחוק, וכי סוגיה זו היא בעלת חשיבות רבה הנוגעת לאיזון הראוי בין זכויותיהם החוקתיות של הצדדים – הן חייבים והן זוכים – בהליכי הוצאה לפועל. עוד נקבע כי מדובר בשאלה כבדת משקל הראויה לדיון בבית משפט זה לפי אמות המידה למתן רשות ערעור ב"גלגול רביעי". אשר לעניינו של המבקש, השופט זילברטל הוסיף וקבע כלהלן:

"אני סבור כי מכלול הנסיבות מוליך למסקנה לפיה מדובר בתושב חוץ שלא העתיק באופן מלא את מרכז חייו לארץ במהלך השנים האחרונות, בהן נמנעה יציאתו ממנה. על כן נראה, כי אין להתייחס אל המבקש כאל 'תושב ישראל' לכל דבר ועניין, ויש ליתן משקל הולם לזיקתו הברורה לחו"ל. משמעות הדבר היא, כי ההגבלה שהוטלה על המבקש גורמת לפגיעה בחירותו ובזכותו לנהל אורח חיים כרצונו ובמקום בו יבחר, מעבר לפגיעה במי שמושבו הקבוע בישראל. נוכח האמור, ככל שהמבקש יגיש ללשכת ההוצאה לפועל בקשה נוספת לביטול ההגבלה, ולו עקב שינוי נסיבות הנובע מעצם חלוף הזמן או אם תהיה בפיו הצעה לסילוק החוב, ראוי לייחס משקל הולם, בין יתר הנתונים, להיותו, ביסוד הדברים, תושב חוץ (גם אם קיימת לו זיקה לישראל), בין אם בסופו של יום הדבר יוליך לתוצאה שונה מזו שאליה הגיע הרשם בהחלטתו, ובין אם לאו. כאמור לעיל, אף הילוכו של המבקש, שכפי שנפסק אינו משתף פעולה כנדרש עם הליכי ההוצאה לפועל, הוא נתון בעל משקל. לא למותר לציין, כי ראוי שהמבקש יגלה נכונות להעמיד מידע אודות הנכסים שברשותו, שכן הדבר יועיל לקידום ההליכים בתיקי ההוצאה לפועל, ככלל, כמו גם למציאת הפתרון הצודק ביותר עבור הצדדים, והמבקש בפרט, לניהול המשך הליכי ההוצאה לפועל בנסיבות העניין".

הבקשה השנייה לביטול הצווים

8. בחלוף חודשים ספורים ממתן החלטתו של השופט זילברטל, הגיש המבקש לרשם ההוצאה לפועל בקשה לעיון חוזר בהחלטתו הראשונה, ובה ביקש כי יבוטלו התנאים שנקבעו להסרת ההגבלה על יציאתו של המבקש מהארץ. לאחר שקיים דיון

בבקשה, קבע רשם ההוצאה לפועל (כב' הרשם ש' ג' ובראן) כי יש להקל בתנאים לביטול הגבלת עיכוב יציאתו של המבקש מהארץ, אך אין מקום לביטול ההגבלה ללא תנאים. רשם ההוצאה לפועל עמד על כך שהמבקש אינו עושה כל מאמץ לתשלום חובו הפסוק למשיבות ולאיתור נכסיו לשם גביית חובו, בעוד שהוא שילם קנסות וחובות פסוקים לנושים אחרים. כן נקבע כי מעדותו של המבקש עולה הרושם כי הוא יוצר עמימות לגבי ענייניו הכספיים באופן מכוון, וכי הוא מעוניין אך לצאת מהארץ על-מנת להמשיך בניהול עסקיו בחו"ל כרגיל, תוך העמדת המשיבות בפני שוקת שבורה. לנוכח כל האמור, הוחלט כאמור, שלא לבטל את התנאים שנקבעו בהחלטה הראשונה אך להקל בהם כך שביטול ההגבלה יותנה בתשלום סך של 350,000 ש"ח (כ-5% מסכום החוב המצטבר) על חשבון החוב בשני התיקים. כן נקבע כי על המבקש לשלם את יתרת החוב בפריסה חודשית של 1,500 ש"ח בכל אחד מהתיקים למשך 3 חודשים, וכי לאחר מכן צו התשלומים בכל אחד מהתיקים יעלה ל-2,500 ש"ח (להלן: ההחלטה השנייה של הרשם).

9. המבקש הגיש בקשת רשות ערעור על החלטתו השנייה של הרשם, וזו נדחתה על-ידי בית משפט השלום בעפולה (כב' השופט ו' חיר; רע"צ 17-10-5474). בית משפט השלום קבע כי המבקש הוא חייב בעל יכולת המשתמט מתשלום חובותיו, וכי אין בפיו כל הצעה לסילוק החוב. כן נקבע כי למבקש זיקות לישראל לצד היותו תושב חוץ. בנסיבות אלה, כך נקבע, ההחלטה השנייה של הרשם מאזנת כראוי בין השיקולים הנוגדים.

10. המבקש הוסיף והגיש בקשת רשות ערעור על פסק דינו של בית משפט השלום. בית המשפט המחוזי נתן למבקש רשות לערער, אך דחה את הערעור. בפסק דינו עמד בית המשפט המחוזי על כך שהחלטתו של השופט זילברטל בעניין בקשתו הראשונה של המבקש היא נקודת המוצא לדיון בבקשתו השנייה. כן נקבע, כי חרף האמור בהחלטת השופט זילברטל, המבקש לא הציע הצעה ריאלית לסילוק החוב, ובבקשתו השנייה הוא חזר על חלק ניכר מהטענות שטען במסגרת בקשתו הראשונה. עוד נקבע כי רשם ההוצאה לפועל שקל את מכלול הנתונים, ובהם הקביעה כי המבקש הוא תושב חוץ עם זיקות מסוימות לישראל והעובדה שהמבקש אינו עושה כל מאמץ לתשלום החוב הפסוק בשני תיקי ההוצאה לפועל ואינו מספק כל מידע קונקרטי על נכסיו, עיסוקיו ומקורות המימון שלו. בית המשפט המחוזי קבע כי בהתחשב במכלול השיקולים האמורים, החלטתו השנייה של הרשם שאושרה על-ידי בית משפט השלום היא החלטה מידתית וסבירה שאין להתערב בה. עוד הובהר כי הרשם הקל באופן משמעותי בתנאים שנקבעו בהחלטתו הראשונה, וכי הקלה זו מגלמת בתוכה את חלוף הזמן ונותנת משקל הולם לעובדה שביסודו של דבר, המבקש הוא תושב חוץ.

הבקשה דנן נסבה על פסק דינו זה של בית המשפט המחוזי.

הבקשה דנן

11. בבקשתו טוען המבקש כי לנוכח החלטת השופט זילברטל לא יכולה להיות מחלוקת על היותו תושב חוץ, וכי הותרתו בישראל גורמת לו לנזקים חמורים ביותר ופוגעת בחירותו. לטענת המבקש, הוא סיים לרצות את העונש שנגזר עליו במסגרת ההליך הפלילי, ואין להוסיף ולהגביל את חירותו באמצעות הליכי ההוצאה לפועל. כן נטען כי לבקשה דנן השלכות החורגות מעניינם הפרטי של הצדדים לבקשה, וכי משכך יש לדון בה אף בהתאם לאמות המידה המחמירות של מתן רשות ערעור ב"גלגול רביעי".

המבקש טען עוד כי אין מקום להבחנה בין צו עיכוב יציאה מהארץ הניתן מכוח סעיף 14(א) לחוק לבין הגבלת עיכוב יציאה מהארץ מכוח סעיף 66א לחוק. בהתאם לכך, נטען כי כפי שלא ניתן להורות על עיכוב יציאה מהארץ של תושב חוץ מכוח סעיף 14(א) לחוק, כך אין לאפשר זאת כאשר ההגבלה מוטלת מכוח סעיף 66א לחוק.

המבקש הוסיף וטען כי המשיבות לא יעמדו בפני שוקת שבורה אם תוסר המגבלה על יציאתו מהארץ, זאת מאחר שממילא הן עתרו לאכיפת פסקי הדין שניתנו לטובתן בשווייץ. כן נטען שעסקי המבקש נמצאים בחו"ל, וכי הגבלת יציאתו מהארץ ממילא לא תועיל למשיבות.

12. המשיבות מתנגדות לבקשה וטוענות כי המבקש שב על טענותיו שנדונו ונדחו על-ידי ערכאות רבות, פעם אחר פעם, וכי בכך הוא עושה שימוש לרעה בהליכי משפט. עוד נטען כי השופט זילברטל קבע בהחלטתו כי יש לתת משקל להתנהלות המבקש במסגרת הליכי ההוצאה לפועל, וכי ראוי שהמבקש יגלה נכונות להעמיד מידע על אודות הנכסים שברשותו. לנוכח האמור, טוענות המשיבות כי החלטתו השנייה של רשם ההוצאה לפועל מאזנת כראוי בין השיקולים השונים, וכי אין כל הצדקה להתערב בה.

המשיבות מוסיפות כי קיימים הבדלים ברורים בין צו עיכוב יציאה מהארץ שניתן מכוח סעיף 14(א) לחוק לבין הגבלת יציאה מהארץ על חייב בעל יכולת המשתמט מתשלום חובותיו מכוח סעיף 66א לחוק. משכך, נטען כי ההלכות לפיהן אין להטיל צו איסור יציאה מהארץ מכוח סעיף 14(א) לחוק על תושב חוץ אינן חלות על הגבלת יציאה

מהארץ מכוח סעיף 66א לחוק. בתוך כך נטען כי ההגבלות המוטלות על חייב בעל יכולת המשתמט מתשלום חובותיו נועדו להחליף צווי מאסר שהיו נהוגים עד לשינוי החוק, באופן המטיל סנקציה פחותה על החייב אך תורם לפירעון אפקטיבי של החוב.

דיון והכרעה

13. לאחר שעיינתי בבקשה ובתשובות לה, ולאחר שנתתי לצדדים הזדמנות לטעון בעניין החלת תקנה 410 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 ושוכנעתי כי לא ייפגעו זכויותיהם כבעלי דין אם אנהג בהתאם לתקנה זו, החלטתי לדון בבקשה כאילו ניתנה רשות לערער והוגש ערעור על פיה.

כפי שצוין בהחלטתו של השופט זילברטל, בית משפט זה טרם דן בעיכוב יציאתו מהארץ של תושב חוץ, אשר הוכרז כחייב בעל יכולת המשתמט מתשלום חובותיו, מכוח סעיף 66א לחוק. משכך, מצאתי ליתן רשות ערעור כאמור, ולדון בסוגיה זו לגופה. אקדים ואציין כבר עתה, כי דין הערעור להידחות.

עיכוב יציאתו מהארץ של חייב אשר בעניינו מתנהל הליך הוצאה לפועל

14. בחוק ההוצאה לפועל קיימים שני סעיפים אשר מסמיכים את רשם ההוצאה לפועל לעכב את יציאתו מהארץ של חייב. הראשון הוא סעיף 14(א), שהוא סעיף כללי, המופנה כלפי כל חייב שמתנהל נגדו הליך הוצאה לפועל - ללא קשר להיותו בעל יכולת לפרוע את חובותיו - הקובע כלהלן:

”היה לרשם ההוצאה לפועל יסוד להניח שהחייב עומד לצאת את הארץ בלי לפרוע את החוב או להבטיח את פירעונו, רשאי הוא לצוות על עיכוב יציאתו מן הארץ ועל הפקדת דרכונו או תעודת המסע שלו...”

מלשון הסעיף עולה כי תכליתו לא נועדה לשמש אמצעי לחץ לייעול גבייתו של החוב מהחייב, אלא אך למנוע השתמטות עתידית אפשרית מתשלומו (ראו: רע"א 7208/93 וייסגלס נ' וייסגלס, פ"ד מח(4) 529, 539 (1994) (להלן: עניין וייסגלס); שחר קטוביץ סוגיות נבחרות בדיני ההוצאה לפועל 139 (2009) (להלן: קטוביץ)).

15. הסעיף השני הוא סעיף 66א לחוק, שהוא סעיף ספציפי, הקובע כי במקרה שבו החייב הוא בעל יכולת המשתמט מתשלום חובותיו, ורשם ההוצאה לפועל שוכנע כי הדבר מוצדק בנסיבות העניין, רשאי הרשם:

"... להטיל על החייב הגבלה כמפורט להלן, אחת או יותר, מיוזמתו או על פי בקשה זוכה, לתקופה ובתנאים שיקבע:

...

(2) עיכוב יציאתו של החייב מן הארץ; הגבלה זו לא תוטל אם שוכנע רשם ההוצאה לפועל שהיציאה מישראל דרושה מטעמי בריאותו של החייב או של בן משפחה התלוי בו".

16. סעיף 66א לחוק נחקק במסגרת תיקון 29 לחוק משנת 2008, שבו, בין היתר, צומצמה האפשרות להוציא צווי מאסר נגד חייבים, והוקנו לרשם ההוצאה לפועל סמכויות להטיל על חייבים המתחמקים מתשלום חובותיהם - על אף שהם בעלי יכולת לעשות כן - מגבלות שונות אשר פגיעתן בזכויותיהם פחותה מזו של צו המאסר (ראו: דברי ההסבר להצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 29), התשס"ז-2006, ה"ח 260; בג"ץ 5440/11 חן נ' שר המשפטים (11.3.2012)). בין המגבלות המנויות בסעיף 66א כלולות הסמכויות להגביל את החייב מלקבל דרכון ישראלי או להחזיק בו; להטיל הגבלה על שימוש בכרטיס חיוב ועל חברות בתאגיד; להגביל את החייב מלהחזיק ברישיון נהיגה; ולהטיל הגבלות על יציאה מהארץ.

הגבלת יציאתו מהארץ של חייב תושב חוץ

17. טענתו המרכזית של המבקש בענייננו היא כי אין להגביל את חירותו ולמנוע את יציאתו מהארץ, וזאת בשעה שנקבע בענייננו כי הוא תושב חוץ. המבקש מבסס טענה זו על הפסיקה אשר התייחסה לעיכוב יציאה מהארץ מכוח סעיף 14(א), בה נקבע כי ככלל בית המשפט יורה על עיכוב יציאתו מהארץ של חייב תושב חוץ רק במקרים מיוחדים, וכי בענייננו של המבקש לא הייתה הצדקה לעשות כן.

18. כפי שיובהר להלן, אין בידי לקבל טענה זו. הפסיקה הדנה בשאלת עיכוב יציאתו מהארץ של חייב תושב חוץ עסקה בצווים שניתנו מכוח סעיף 14(א) לחוק. בענייננו, כאמור, הגבלת יציאתו מהארץ של המבקש נעשתה מכוח סעיף 66א לחוק, ואולם, כפי שצוין לעיל, שאלת החלתו של סעיף זה על תושב חוץ טרם נדונה בפסיקת בית משפט זה. כפי שיפורט להלן, בחינה של הכללים שנקבעו בפסיקה ביחס לסעיף 14(א) מעלה כי המקרים בהם ניתן לעכב את יציאתו של חייב תושב חוץ מישראל, הם הלכה למעשה, המקרים המוסדרים באופן מפורש בסעיף 66א המתייחסים לחייב בעל יכולת המשתמט מפירעון חובותיו, כבענייננו. לפיכך, יש לדחות את טענתו של המבקש לפיה עניינו מצדיק את ביטול ההגבלה על יציאתו מהארץ.

צו עיכוב יציאה מהארץ לחייב תושב חוץ מכוח סעיף 14(א)

19. בפסיקה הדנה במתן צו עיכוב יציאה מהארץ מכוח סעיף 14(א) לחוק בעניינו של חייב תושב חוץ, נקבע כי יש לעשות כן אך במקרים מיוחדים, וזאת משני טעמים; ראשית, הפגיעה הכרוכה במתן צו כאמור בזכויותיו של מי שחייו מתנהלים במדינה אחרת היא קשה יותר מהפגיעה הכרוכה במתן הצו כלפי תושב ישראל. שנית, ההנחה היא כי לכתחילה הציפייה של מי שמגיש תביעה נגד תושב חוץ, שנכסיו בדרך כלל מצויים בחו"ל, לאכוף את פסק הדין בישראל, נמוכה יותר (ראו: ע"א 703/70 סומך נ' עוזר, פ"ד כד(2) 799, 805 (1970) (להלן: עניין סומך); עניין וייסגלס; רע"א 7474/06 לוי נ' בנק לאומי (12.12.2006); רע"א 1667/07 דדון נ' רפא"ל (3.6.2007) (להלן: עניין דדון)).

20. ואולם, הפסיקה הבהירה עוד, כי המקרים בהם לא תעוכב יציאתו של חייב תושב חוץ מישראל הם המקרים בהם הותרתו בישראל לא תוביל לסילוק חובו, שכן הוא אינו בעל נכסים או שנכסיו כולם נמצאים מחוץ לישראל. לעומת זאת, נקבע כי במקרים בהם בית המשפט משוכנע שעיכוב היציאה מהארץ יביא את החייב לסילוק חובו, באמצעות נכסים המצויים בישראל, קיימת הצדקה למתן הצו, אף אם מדובר בתושב חוץ (ראו: ע"א 219/64 רוזוב אדריכלים בע"מ נ' דודא, פ"ד יח(3) 412, 415-416 (1964); עניין סומך, 806-805; רע"א 2773/95 עתי"ם סוכנות החדשות הישראלית נ' שמואלי (10.5.1995)). כן נקבע כי העובדה שהחייב הוא תושב חוץ בעת הגשת הבקשה לעיכוב יציאתו מהארץ לא תשמש כמגן אבסולוטי מפני מתן הצו, וכי בכל מקרה יש לבחון את נסיבות קבלת התושבות, את תום לבם של הצדדים להליך וכל נתון נוסף הרלוונטי לבקשה (ראו: עניין דדון; קטוביץ, 140).

21. הנה כי כן, מהאמור עולה כי המקרים המיוחדים בהם קיימת הצדקה למתן צו עיכוב יציאה מהארץ נגד חייב תושב חוץ מכוח סעיף 14(א) לחוק, הם המקרים בהם הוכח לבית המשפט כי החייב הוא בעל יכולת לפרוע את חובו בישראל, וכי הותרתו בישראל עשויה להוביל לסילוק החוב על-ידו. ודוק, מקרים מיוחדים אלה, הם הלכה למעשה, מקרים הבאים בגדרו של סעיף 66א לחוק, שעניינו חייב בעל יכולת המשתמט מתשלום חובותיו, והוא הסעיף הרלוונטי לעניינו, שכן מכוחו הוטלה ההגבלה על המבקש.

תכליתו של סעיף 66א ועיכוב יציאתו מהארץ של תושב חוץ מכוחו

22. כפי שצוין לעיל, ההגבלות המוטלות מכוח סעיף 66א לחוק נועדו להשיג את תכליתו של צו המאסר שהיה מוטל על חייבים בעלי יכולת המתחמקים מתשלום חובותיהם בעבר, וזאת על-ידי שימוש באמצעים פחות פוגעניים. תכלית זו, כפי שהובהר פעמים רבות, אינה תכלית עונשית כי אם אכפיתית. עמד על כך המשנה לנשיא מ' אלון כאשר סקר בהרחבה את ההיסטוריה החקיקתית של החוק שאפשר באותה העת מאסר חייבים:

"הדעה הרווחת אצל הרוב המכריע של הרשות המחוקקת הייתה שלמען קיומו של אשראי תקין, ולרגל מוסר תשלומין ירוד, אין לוותר לחלוטין על אמצעי המאסר על חוב, ובלבד שיובטח שאמצעי זה יינקט אך ורק במקרה הראוי, כאשר ברור שבא הוא לכפות את החייב שביכולתו לעמוד בהתחייבותו אך מסרב ומשתמט מלעשות כך, ולא כענישה על אי-תשלום החוב כאשר אין לו היכולת לשלם את חובו ... הוצע אפוא, כי אמצעי המאסר על חוב צריך שיישאר בעינו, בסייגים ובתנאים ברורים, שיהא בהם כדי להבטיח שהמאסר על חוב לא ישמש בשום מקרה ואופן, בכל צורה שהיא, כאמצעי שיש בו משום הענשת החייב על אי-תשלום החוב, אלא כאמצעי של כפיית החייב, שהוא בעל יכולת, שיש לו רכוש לתשלום החוב, אם כולו ואם לשיעורין, אך הוא מסתיר את רכושו ומבריחו" (ההדגשות הוספו, י.ו.; ראו: בג"ץ 5304/92 פ"ח 1992 סיוע לנפגעי חוקים ותקנות למען ישראל אחרת - עמותה נ' שר המשפטים, פ"ד מז(4) 715, 754 (1993); והשוו: ע"פ 2595/13 סופר נ' איתן, פסקה 24 (29.9.2014) (להלן: עניין סופר)).

23. מהאמור לעיל עולה, כי אף ההגבלות המוטלות מכוח סעיף 66א לחוק, ובהן ההגבלה על יציאה מהארץ, לא נועדו להעניש את החייב, אלא נועדו לשמש כאמצעי לחץ שיוביל לתשלום החוב על-ידו.

לאכיפת פסקי דין וחייבים חשיבות שלא ניתן להפריז בערכה, והיא אחת האדנים עליהן נשענת האמנה החברתית במדינה דמוקרטית. עמד על כך הנשיא א' גרוניס בצינו כי:

"הציות להחלטות שיפוטיות עומד בבסיס הקיום של המערכת השיפוטית. אין מדובר באינטרס של בעל הדין שלטובתו ניתנה ההחלטה השיפוטית בלבד, אלא עסקינן באינטרס ציבורי מן המעלה הראשונה. לא בכדי נאמר כי 'החובה לקיים צו של בית משפט יש להתייחס אליה כערך

בפני עצמו'... אי לכך, לא ניתן ולא ראוי להתעלם ממצב בו בעל דין מפר החלטות שיפוטיות, כשיש בידו לקיימן (ולו באופן חלקי) " (עניין 1097, פסקה 25).

24. דברים אלה יפים אף לענייננו, והם בעלי השלכה על סוגיית הגבלת יציאתו מהארץ של חייב תושב חוץ, אשר נמצא כי הוא בעל יכולת המשתמט מתשלום חובותיו. כך, בעוד שלפי סעיף 14(א) לחוק, יש למנוע את צאתו מהארץ של כל חייב רק במקרה בו הוכח לבית המשפט כי יציאתו תפגע בפירעון החוב, הרי שמניעת יציאתו מהארץ של חייב שכבר ידוע לגביו שהוא בעל יכולת לפרוע את חובו נועדה "לתמרץ אותו" לעשות כן, בין אם הוא תושב חוץ ובין אם לאו. זאת, באופן דומה, אך בעל עוצמה פחותה, לאופן בו פעל מאסר החייבים בעבר (ראו והשוו לדברי השופט גרוניס בהקשר דומה: "מפתחות בית הסוהר מצויים בידי המערערת, שהרי אם תקבל עליה את הדין ותציית להחלטות בית המשפט, תוכל היא להימנע מסנקציית המאסר" (עניין 1097, פסקה 27)).

25. מכאן, כי לשם מימוש תכליתו של סעיף 66א איני סבורה כי יש מקום להבחין בעניינינו בין תושב חוץ לבין תושב ישראלי. משעה שנקבע כי תושב חוץ הוא בעל יכולת לפרוע את חובותיו (כלומר בעל נכסים בישראל), וכי הוא משתמט מלעשות כן, הרי שכפי שצוין לעיל, המפתחות ליציאה מהמדינה מצויות בידיו, וכל עוד הוא נמנע מלעשות בהם שימוש, אין לו להלין אלא על עצמו.

מן הכלל אל הפרט

26. בענייננו, נקודת המוצא היא כי המבקש הוכרז כבר לפני זמן רב כבעל יכולת המשתמט מחובותיו, וזאת בהתאם לקריטריונים הקבועים בחוק לשם הכרזה כאמור. לכך יש להוסיף כי בהחלטתו השנייה של הרשם צוין עוד כי המבקש פרע חובות אחרים בתקופת שהותו בישראל מאז שחרורו מהמאסר, וגם בכך יש ללמד על כך שהמבקש מחזיק בנכסים בישראל. בנסיבות אלה, ובהתאם לכלל האמור לעיל, לא מצאתי כי נפל פגם בהחלטת הרשם בענייניו של המבקש. ניכר כי המבקש הוא בעל יכולת לפרוע את חובו בישראל, וכי הותרתו בישראל עשויה להוביל לסילוק החוב על-ידו. משכך, ענייניו אכן בא בגדר המקרים המיוחדים שבהם ניתן לעכב יציאתו של חייב תושב חוץ מישראל לפי סעיף 14(א) לחוק, אשר כאמור, מוסדרים באופן מפורש בסעיף 66א לחוק.

27. לכלל האמור יש להוסיף את הקביעות הרבות בעניין התנהלות המבקש במסגרת הליך ההוצאה לפועל, בגדרה הוא שומר על עמימות ביחס לנכסיו ולא עושה כל מאמץ לפירעון חובו למשיבות. התנהלות זו של המבקש גם היא מהווה שיקול בדחיית הבקשה.

משכך, נראה כי בידי המבקש דרכי פעולה רבות לקדם את ביטול ההגבלות על יציאתו מהארץ, ובראשן שיתוף פעולה עם רשם ההוצאה לפועל ומסירת מידע קונקרטי וברור בעניין נכסיו.

28. עוד אוסיף כי בתנאים שנקבעו בהחלטתו השנייה של הרשם התבקש המבקש להפקיד סך של 350,000 ש"ח בלבד כתנאי לביטול ההגבלה, כאשר החוב כולו עומד על מיליוני ש"ח. כן בוטלה הדרישה להמציא ערבים לחוב, ובכך הקל רשם בית המשפט באופן ניכר על המבקש.

בנסיבות אלה, כאמור, לא מצאתי כי נפל פגם בהחלטתו השנייה של רשם ההוצאה לפועל, וכן בפסקי דינם של בית המשפט המחוזי ובית משפט השלום.

סוף דבר: דין הבקשה להידחות. המבקש יישא בהוצאות המשיבות בסך 3,000 ש"ח.

ניתנה היום, י"ז בכסלו התש"ף (15.12.2019).

ש ו פ ט ת